

Література:

1. Глазьев С. Ю. Теория долгосрочного технико-экономического развития. Москва : ВлаДар, 1993. 310 с.
2. Гец В. М., Семиноженко В. П. Инновационные перспективы Украины. Харьков : Константа, 2006. 272 с.

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАТИСТИЧНИХ УГРУПОВАНЬ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЕКСПОРТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ РЕГІОНУ

В. О. КОСТЮК, канд. екон. наук, доц., доц. кафедри економіки
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Реалізація експортного потенціалу країн і регіонів є істотним чинником їх економічного розвитку. Вплив зовнішньоекономічної діяльності на економічне зростання виходить з теорій меркантилізму, абсолютних переваг А. Смита, відносних переваг Д. Рікардо, теореми Хекшера–Оліна–Самуельсона і низки інших. У наш час актуалізується теорія економічної складності, що оперує експортними потоками для визначення орієнтирів розвитку з урахуванням бази знань, технологій, ресурсів і компетенцій [1].

Товарні зв'язки представляють один із складників зовнішньоекономічних зв'язків. Емпіричною основою вивчення експорту й імпорту, як правило, є дані митної статистики. Згідно з діючою методологією до статистики зовнішньої торгівлі з напрямку «вивезення» входять дані по таких митних процедурах, як експорт, переробка поза митною територією, реекспорт і тимчасовий вивіз [2], що може суттєво змінити загальну картину даних і приводить до зсуву оцінок при спробі оцінити саме «власний» експорт, з позицій внеску реального сектору економіки за цим даними. У міжнародній торговельній статистиці ООН уводиться чітка диференціація експорту країни на «експорт внутрішніх товарів» (експорту) і «експорт іноземних товарів» (реекспорту).

Практика дослідження експортних товарних зв'язків включає розгляд експортних товарних потоків:

- по загальному обсягу (у вартісній і натуральній вираженні);
- за структурою, на різних рівнях деталізації;
- у відповідність із Гармонізованою системою опису й кодування товарів (ГС) з орієнтацією на розрахунки ступеня диверсифікованості експорту;
- по країнах і частинам світа;
- по об'єднаннях країн.

Рідше на рівні регіонів використовують диференціацію товарних потоків по видах транспорту та спеціальні класифікації. Окремо треба виділити дані звітів, у яких фігурують регіональні дані, різних підрозділів статистики міжнародних організацій, наприклад: класифікація товарів по ступеню виробництва та класифікації за технологічними категоріями (UNCTAD); класифікації Eurostat (огляди із зовнішньої торгівлі) і т.д.

Особливе місце мають оцінки диверсифікованості експорту в рамках напрямку економічної складності [3], що припускає додаткові кроки для застосування теорії на національному і субнаціональному (регіональному) рівнях та роботу з базами міжнародної статистики з експорту та імпорту, наприклад, COMTRADE, BACI.

Застосування теорії економічної складності на субнаціональному рівні також позначає необхідність виділення саме власного або очищеного експорту досліджуваного регіону. Можна також відзначити оцінки зовнішньоекономічних товарних зв'язків за рівнем їх еквівалентності, що ставить проблему визначення структури експортних та імпортних товарних потоків за величиною доданої вартості.

Підсумковим напрямком використання класифікації за Системою національних рахунків (СНР) є виділення таких категорій:

– засоби виробництва, тобто капітальні (інвестиційні) товари, що призначені для виробничого споживання і формування основних виробничих фондів;

– проміжні товари, включаючи сировину і напівфабрикати;

– споживчі товари домогосподарств.

Диференціація експортних товарних потоків за категоріями СНР дозволяє оцінити якісну сторону експорту й просунутися на шляху до диференціації товарів по ступеню їх участі в створенні вартості. Категорія засобів виробництва та споживчих товарів відрізняється більш високою вартістю за одиницю, більшим ступенем залучення у виробничий процес і більшою величиною доданої вартості порівняно з проміжними товарами. Це дозволяє на регіональному рівні перевірити закономірність про те, що інтеграція менш розвинених країн у світову економіку спирається на їхню сировинну спеціалізацію, а більш розвинених — на товари з високою доданою вартістю. Водночас деталізація проміжних товарів дозволяє виділити сировинні, оброблені товари, а також деталі й приналежності, що важливо в разі оцінки ролі конкретного регіону в глобальних ланцюжках створення вартості.

Розподіл експортних потоків за категоріями СНР з урахуванням вартості дозволяє оцінити структуру витрат, цін та їх динаміку, визначити найбільш перспективні напрямки експортних поставок. Це дозволяє сформуванню загальної картини міжнародних зв'язків регіону і визначити ступінь його інтеграції у світову економіку.

Література:

1. Громенкова С. В. Підвищення рівня економічної складності як фактор зростання української економіки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Випуск 29. С. 31–37.

2. Митний кодекс України № 4495-VI. Редакція від 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 31.01.2021).

3. Волошенко К. Ю., Дрок Т. Е., Фарафонова Ю. Ю. Экономическая сложность на субнациональном уровне – инновационная парадигма регионального развития. Вопросы инновационной экономики. 2019. Том 9. № 3. С. 735-752.